

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
SOG‘LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI**

TIBBIY TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH MARKAZI

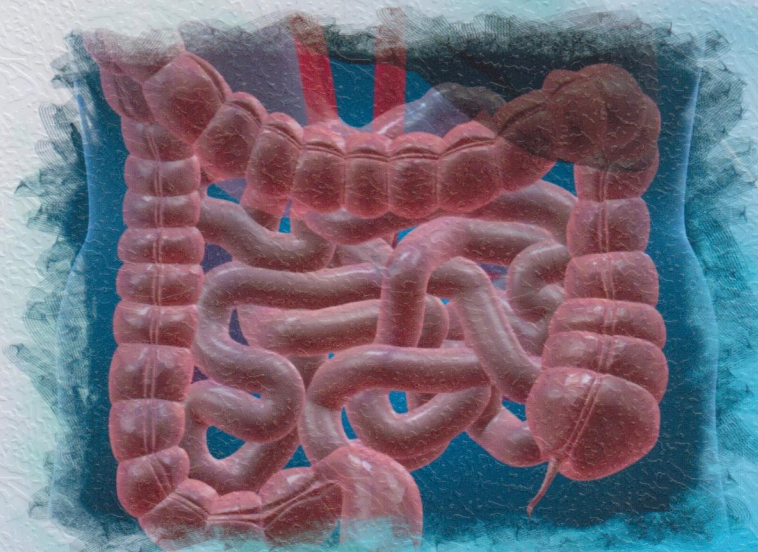
SAMARQND DAVLAT TIBBIYOT INSTITUTI

IJEVSK DAVLAT TIBBIYOT AKADEMIYASI

**Z.F.Mavlyanova, L.I.Yefremova, M.A.Abdusalomova,
S.S.Xaydarova**

**OSHQOZON-ICHAK YO‘LLARI
KASALLIKLARINING FITOTERAPIYASI**

*"Xalq tabobati" yo‘nalishi bo‘yicha tibbiyot oliy
o‘quv yurtlari talabalari uchun o‘quv - uslubiy qo‘llanma*

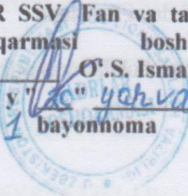
Samarqand 2022

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
TIBBIY TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH MARKAZI
SAMARQAND DAVLAT TIBBIYOT INSTITUTI
IJEVSK DAVLAT TIBBIYOT AKADEMIYASI

“TASDIQLAYMAN”

O'z R SSV Fan va ta'lim
boshqarmasi boshlig'i

O.S. Ismailov
2022 y 10 noyabr
№ 1 bayonnoma

“KELISHILDI”

O'z R SSVning Tibbiy
ta'limni rivojlantirish
markazi direktori v.v.b.

M.R. Eshpo'latova
2022 y 10 noyabr
№ 1 bayonnoma

OSHQOZON-ICHAK YO'LLARI KASALLIKLARINING
FITOTERAPIYASI

Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari “Xalq tabobati” fakulteti
talabalari uchun o'quv-uslubiy qo'llanma

Sam DTI
axborot-resurs markazi
93196p

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGINING
TIBBIY TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH
MARKAZI TO'G'RIKIDAN
KO'YHAT OLINDI
№ 10 noyabr 2022

Tuzuvchilar:

- Z.F.Mavlyanova** - Samarqand davlat tibbiyot instituti Tibbiy reabilitatsiya, sport tibbiyoti va xalq tabobati kafedrası mudiri, dotsent, tibbiyot fanlari nomzodi
- L.I.Yefremova** - Ijevsk davlat tibbiyot akademiyasining radiatsion tashxislash va davolash usullari kurslari bilan ichki kasalliklar kafedrası dotsenti, tibbiyot fanlari doktori
- M.A.Abdusalomova** - Samarqand davlat tibbiyot instituti Tibbiy reabilitatsiya, sport tibbiyoti va xalq tabobati kafedrası assistenti
- S.S.Xaydarova** - Samarqand davlat tibbiyot instituti bolalar kasalliklari propedevtikasi assistenti, PhD

Retsenzentlar:

- Butaboev M.T.** - Andijon Davlat tibbiyot instituti reabilitologiya va jismoniy madaniyat kafedrası mudiri t.f.n., dosent
- Yarmuxamedova S.X** - Samarqand Davlat tibbiyot instituti ichki kasalliklar propedevtikasi kafedrası mudiri dosent, t.f.n.

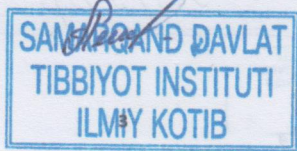
O'quv - uslubiy qo'llanma Samarqand davlat tibbiyot institutining MO'UK yig'ilishida ko'rib chiqildi.

2021 yil "27" dekabr sanasi. Bayonnoma № 6 Yaroq

O'quv - uslubiy qo'llanma Samarqand davlat tibbiyot instituti Ilmiy kengashi tomonidan ko'rib chiqiladi va tasdiqlanadi

2021 yil "28" dekabr sanasi. Protokol № 5

Ilmiy kengash kotibi

t.f.n. U.U. Ochilov

MUNDARIJA

KIRISH	4
QIZILO'NGACH KASALLIKLARI	5
GASTRITLAR	6
SURUNKALI GASTRITLAR	8
YARA KASALLIKLARI	10
XOLESISTITLAR	16
PANKREATITLAR	18
DISBAKTERIOZ	20
NAZORAT SAVOLLARI VA TESTLAR	27
ADABIYOTLAR	31

KIRISH

Oshqozon-ichak trakti kasalliklari turli yoshdagi odamlarda keng tarqalgan va odatda qaytalanuvchi xarakterga ega bo'lib, bu esa uzoq muddatli dori-darmonlarni davolashni o'z ichiga oladi. Biroq, sintetik dori-darmonlarni uzoq muddatli qo'llash bir qator qarshi ko'rsatmalar va ko'plab nojo'ya ta'sirga ega. O'simlik preparatlari bunday sharoitlarda terapevtik imkoniyatlarni kengaytirishga imkon beradi. Ovqat hazm qilish tizimi kasalliklarining patogenetik, simptomatik, almashtirish va profilaktik fitoterapiyasi patologik jarayonning har qanday bosqichida belgilanishi mumkin.

Ovqat hazm qilish tizimining ko'plab buzilishlari funktsional buzilishlar xarakterida bo'lib, ular ma'lum bir vaqtda patologik buzilishlarning butun kaskadini, shu jumladan oshqozon-ichak traktidan tashqarida bo'lgan kasalliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Shuning uchun fitoterapevtik vositalardan foydalanilganda, hatto minimal miqdorda ham, bemorlarning ahvolini sezilarli darajada yaxshilashi mumkin.

Tibbiyotda dorivor o'simliklardan foydalanish tajribasi shuni ko'rsatadiki, ovqat hazm qilish tizimi kasalliklarida ulardan oqilona foydalanish imkoniyatlari patologiyaning boshqa turlariga qaraganda yuqori. O'simlik preparatlarining afzalligi ularning keng ta'sir doirasidir. O'simlik preparatlari spazmolitik, o'rab oluvchi, ishqoriy, tinchlantiruvchi, yallig'lanishga qarshi ta'sirga ega, organizmdagi vitaminlar, mineral tuzlar, mikroelementlar tarkibiga, hujayra membranalarning o'tkazuvchanligiga, sekretiya, so'rilish va tiklash jarayonlariga ta'sir qiladi. Kasallikning individual ko'rinishlariga qarab, davolashda deyarli barcha farmakologik ta'sir doirasiga ega dorivor o'simliklar qo'llaniladi, chunki asab, immun, endokrin tizimlarning holatini tuzatish zarurati mavjud.

Igir o'simligi, aloe, qayin, dala choyi, tirmoqgul, arg'uvon, yalpiz, qoncho'p, marvarak va boshqalar *mikroblarga qarshi ta'sirga ega; yallig'lanishga qarshi* - igir o'simligi, gulxayri, oq qayin, dalachoy, eman, tirmoqgul, cho'pontelpak (moychechak), marvarak va boshqalar; *og'riq qoldiruvchi* - igir o'simligi, bodiyon,

qizil tasma (bo'znoch), yalpiz, qoncho'p va boshqalar; *yarani davolovchi* - aloe, timoqgul, qichitqi o't, chakanda, zupturum, chuchukmiya, sushenisa, na'matak va boshqalar; **spazmolitik** - mingdevona, yalpiz, asarun, arslonquyruq, cho'pontelpak (moychechak), chuchukmiya, zira, qoncho'p va boshqalar.; *o't haydovchi* - igir o'simligi, bodiyon, zirk, o'lmas o't, uch barg, tog'rayhon, makkajo'xori, momaqaymoq, shuvoq, na'matak; *o't hosil qiluvchi* - zirk, bo'znoch, makkajo'xori popugi, yalpiz, shuvoq, na'matak, shovul va boshqalar; *qon to'xtatuvchi* - yerqo'noq (ilonsimon toron), eman, qichitqi o't, ko'ko't, besh barg, olxa, cho'ponjildi (jag'-jag'), qirqbo'g'in va boshqalar.; *yumshatuvchi va o'rab oluvchi* - gulxayri, zig'ir, ko'ka (oqqaldirmoq), zupturim, chuchukmiya va boshqalar; *umumiy tiklanuvchi* - adaptogenlar va boshqalar; *ich yumshatuvchi* - aloe, gores pochechuyniy, itjumurut, makkiy sano, kleshevina, tog'jumurt, zig'ir, momaqaymoq va boshqalar; *burishtiruvchi* - gulxayri, badan, yerqo'noq (ilonsimon toron), eman, dala choyi, lapchatka pryamostoyachaya (kalgan), ko'ko't, sinyuxa, marvarak, shumurt, Chernika va boshqalar.; *ovqat hazm qilish bezlarining sekretor faoliyatini faollashtiruvchi* - igir o'simligi, uch barg, dala choyi, o'lmas o't, momaqaymoq, tillabosh, uch barg, tog'jambil, arpabodiyon, zupturum va boshqalar; *ovqat hazm qilish bezlarining sekretor faoliyatini pasaytiruvchi* - gulxayri, belladonna, andiz, dala choyi, yalpiz, chuchukmiya, sinyuxa, sushenisa va boshqalar.

QIZILO'NGACH KASALLIKLARI

Ezofagit - qizilo'ngach shilliq qavatining o'tkir va surunkali yallig'lanishli jaroxatlari.

O'tkir ezofagit qizilo'ngachning shilliq qavatiga harorat omillari (issiq ovqat va ichimlik), qichitish xususiyati beruvchi moddalar, kuchli spirtli ichimliklar, chekish, og'iz bo'shlig'i va burun-halqumning o'tkir yallig'lanish kasalliklari, yuqumli kasalliklar (gripp, difteriya), qizilo'ngach va umumiy allergik reaksiyalar jarohatlar ta'sirida sodir bo'ladi.

Ezofagitning eng keng tarqalgan sababi distal qizilo'ngach sfinkteri (reflyuks -

ezofagit) yetishmovchiligida oshqozon tarkibini qizilo'ngachga qaytarishdir.

Bemorlarni davolashda parhez terapiyasi bilan bir qatorda dorivor o'simliklarni qabul qilish muhim rol o'ynaydi. Bunday holda, yumshatuvchi, o'rab oluvchi, shilimshiq o'z ichiga olgan va antiseptik ta'sirga ega bo'lgan dorivor o'simliklarni buyurish yaxshidir. Quyidagilarni buyurishingiz mumkin: moychechak, dorivor gulxayri, zig'ir, zubtutum, botqoq airi, oddiy tog'rayhon, dala choyi, dorivor marvarak - ular yig'ma giyohlar shaklida qo'llanilsa, eng yaxshi ta'sirni beradi. Kasallikning etiologiyasi va klinik ko'rinishiga qarab, shifokor dorivor o'simliklar to'plamini tuzishi mumkin.

Masalan, biz ichish uchun yig'ma giyohlarni taklif qilamiz:

Damlama № 1	Damlama № 2
Moychechak (guli.) - 2,0	Gulxayri (ildizi.) - 3,0
Zupturum (q.) - 3,0	Moychechak (guli.) - 2,0
Dala choyi (o'ti.) - 3,0	Igir o'simligi (ildizi.) - 3,0
1,5 stakan suv solib, qaynatib olish, tindirib, keyin suzdirib olish kerak.	Oddiy tog'jambil (o'ti.) - 2,0
1-2 osh qoshiq ovqatdan 15-20 daqiqa oldin ichish lozim.	Qaynatmani xuddi shunday tayyorlash kerak.
	2-3 osh qoshiq ovqatdan 15-20 daqiqa oldin ichish lozim.

GASTRITLAR

O'tkir va surunkali gastritni farqlang.

O'tkir gastrit to'satdan oshqozon shilliq qavatining yallig'lanishi bilan tavsiflanadi. Uning paydo bo'lishining sabablari ekzogen omillar bo'lishi mumkin: stafilokokklar, sal'monellalar va boshqa mikroblar bilan birga sifatsiz oziq-ovqatlarni qabul qilish, ba'zi dorilar: steroid bo'lmagan yallig'lanishga qarshi dorilar, glyukokortikoidlar, antibiotiklar va boshqalar. Endogen omillar: og'ir yuqumli kasalliklar, kuyish va muzlash bilan autointoksikatsiya va boshqalar.

O'tkir gastritni davolash antibiotiklar bilan boshlanilishi kerak. Birinchi kuni och qolish bilan moychechak damlamasi ichish kerak, ikkinchi kuni behi, zangori

maymunjon, na'matak damlamasini berish mumkin (qaynatmalarni kuniga 5-7 marta kichik dozalarda iliq holda qo'llang). Uchinchi kundan boshlab siz qaynatilgan sut, kislotasiz rezavorlardan jele, qaymoq qo'shishingiz mumkin. O'tkir gastrit uchun o'simlik dori-darmonlari quyidagi o'simliklar yordamida amalga oshiriladi: gulxayri (ildiz), qizilmiya (meva), veresk (o't), tog'jambil (o't), oq tol (po'stlog'i), qizil o't (meva), yalpiz (o't), po'lat bosh (qobiq), evkalipt (barg).

Og'riq bilan kurashish uchun bodiyon damlamasi buyuriladi. Ovqat hazm qilishni yaxshilash uchun - po'lat ildizining yoki tog'jambil o'tining qaynatmasi buyuriladi. Oshqozon shirasining sekretsiyasini oshirish zupturum barglari yoki darmana o'tining damlamalari bilan osonlashadi. Marvarak o'ti damlamasi yaxshi antiseptik hisoblanadi.

Ovqat hazm qilishni to'liq tiklash va disbakteriozni oldini olish uchun fitoterapiya to'liq tiklangandan keyin 1-2 oy davomida davom ettirilishi kerak.

O'tkir gastritda damlamalarni ichish:

Damlama № 3	Damlama № 4
Bodiyon (mevasi) – 10,0	Moychechak (guli) – 20,0
Yalpiz (o'ti) – 10,0	Tirnoqgul (guli) – 20,0
Arg'uvon, juka (guli.) – 10,0	Zupturum (bargi) – 20,0
Shvit (mevasi.) – 20,0	Bo'yimodaron o'simligi (o'ti) – 20,0
1 osh qoshiqdan damlama tayyorlanib, 20 daqiqa tindirib, keyin suzdirib olish kerak.	Ittikanak o'simligi (o'tlari) – 10,0
2-3 osh qoshiqdan 2-3 marta ichish lozim.	1 osh qoshiqdan damlama tayyorlanib, davolanib bo'lgunga qadar kuniga 3-5 marta 1/3 stakandan ichish kerak.

Quyidagi retseptni taklif qilish mumkin: 1 osh qoshiq tog'jambilni 1 stakan qaynoq suv solib, termosda bir soat damlash, so'ngra tindirish lozim. 2 osh qoshiqdan tushdan keyin va kechasi 3 marta ichish lozim.

SURUNKALI GASTRIT

Surunkali gastrit - surunkali kasalliklar guruhi bo'lib, morfologik jihatdan oshqozon shilliq qavatida yallig'lanish va distrofik jarayonlar va turli xil klinik belgilar bilan tavsiflanadi. Umumiy qabul qilingan klinik tasnif 1996 yilgi gastrit tasnifining Xyuston modifikatsiyasi hisoblanadi. **Surunkali atrofik gastrit** me'da shilliq qavatida distrofik jarayonlar, progressiv atrofiya, me'da bezlarining yo'qolishi va ularni metaplastik epiteliy va / yoki tolali to'qima bilan almashtirish bilan funksional va strukturaviy qayta tartibga solish bilan tavsiflanadi.

Autoimmun va multifokal atrofik gastritni farqlang. Atrofik bo'lmagan (yuzaki, antral) va atrofik (multifokal) gastrit oshqozon shilliq qavatining helicobacter pylori infeksiyasi bilan infisirlanishi natijasida yuzaga keladigan bitta patologik jarayonning bosqichlari hisoblanadi.

Surunkali autoimmun gastrit ko'pincha boshqa autoimmun kasalliklar, 1-toifa qandli diabet, B12 tanqisligi anemiyasi bilan birlashtiriladi.

Surunkali yuzaki (antral, helicobacter pylori bilan bog'liq) gastritni davolash tavsiya etilgan sxemalardan biriga muvofiq eradikatsiya terapiyasidan boshlanadi. Helicobacter pylori (2010) bilan bog'liq kislotaga bog'liq kasalliklarni tashxislash va davolash standartlariga muvofiq, antibiotiklarga allergiya va bemorning antibiotik terapiyasini qat'iy rad etishida propolisning 30% suvli eritmasi (100 mldan 2 marta och qoringa bir kun) proton pompasi ingibitor bilan birgalikda 14 kun davomida buyurilishi mumkin.

Bundan tashqari, siz yallig'lanishga qarshi, antimikrobl, og'riq qoldiruvchi ta'sirga ega o'simlik preparatlarini buyurishingiz mumkin: gulhayri, mayin va osilgan qayin, dorivor asarun, oddiy choytut, zig'ir, sushinisa, bo'yimodaron o'simligi.

Biz quyidagi damlamalarni tavsiya qilamiz:

Damlama № 5	Damlama № 6
Bo'yimodaron o'simligi (o'ti.) – 30,0	Uch barg (bargi) – 20,0
Moychechak (guli.) – 30,0	Arpabodyon oddiy (meva) – 20,0

Oddiy choytut (o'ti) – 30,0 Qoncho'p (o'ti) – 10,0 Bir osh qoshiq yig'madan 200.0 ml damlama tayyorlanadi. Oshqozon shirasi ishqorligi balandligida 2/3 stakan damlamani kuniga 3 mahal ovqandan 30 daqiqa oldin ichiladi.	Yalpiz (o'ti) – 20,0 Bo'y'modaron o'simligi (o'ti) – 20,0 №5 Damlamaday tayyorlanadi. Giperatsid holatlarda 1/2 stakan damlamani ovqatdan 30 daqiqa oldin ichiladi.
Damlama № 7 Gulxayri (ildizi) – 2,0 Dorivor asarun(ildizi) – 2,0 Bo'y'modaron o'simligi (o'ti) – 3,0 200,0 ml damlama tayyorlash kerak. 1-2 osh qoshiqdan damlamani ovqatdan 30 daqiqa oldin ichiladi.	Damlama № 8 Igir o'simligi (ildizi) – 2,0 Bo'yimodaron o'simligi (guli) – 2,0 Qichitqi o't (bargi) – 2,0 Yalpiz (bargi) – 2,0 Shivit (mevasi) – 2,0 200 ml damlama tayyorlash kerak. 2-3 marta kuniga 1/4 stakan damlamani ovqatdan 30 daqiqa oldin ichiladi.

Surunkali atrofik gastrit sekretor yetishmovchilik belgilari bilan paydo bo'ladi. Shuning uchun o'simlik dorilari ovqat hazm qilish bezlari faoliyatini stimulyatsiya qilishga qaratilgan. Bunday holda, yallig'lanishga qarshi, mikroblarga qarshi vositalar, vitaminli preparatlar buyuriladi. Terapevtik maqsadlarda quyidagilarni tavsiya qilish mumkin: botqoq igir o'simligi, bo'znoch o'simligi, uchbarg, lufo, tog'jambil, zira, zupturum, achchiq shuvoq, dorivor momaqaymoq, bo'yimodaron o'simligi. Ishtaxani ochadigan choylardan muvaffaqiyatli foydalanish mumkin.

Quyidagi damlamalar tavsiya qilinadi:

<p>Damlama № 9</p> <p>achchiq shuvoq (o'ti) – 75,0 g bo'yimodaron o'simligi (o'ti) – 25,0 g 200 ml damala tayyorlash kerak. 1 osh ovqatdan 15-20 daqiqa oldin qoshiqdan damlamani ishtaxani ochish uchun ichiladi.</p>	<p>Damlama № 10</p> <p>achchiq shuvoq (o'ti) – 40,0 bo'yimodaron o'simligi (ildizi) – 20,0 momaqaymoq (ildizi) – 20,0 № 9. damlamadek tayyorlanib ichiladi</p>
<p>Damlama № 11</p> <p>achchiq shuvoq (o'ti) – 25,0 botqoq igir o'simligi (ildizi) – 25,0 uchbarg (bargi) – 25,0 zira (mevasi) – 25,0 № 9. damlamadek tayyorlanib ichiladi</p>	<p>Damlama № 12</p> <p>Zupturum o'simligi (bargi) – 20,0 Yalpiz (o'ti) – 10,0 Oddiy choytut (o'ti) – 10,0 Moychechak (guli) – 10,0 Tirnoqgul o'simligi (guli) – 10,0 Momaqaymoq (ildizi) – 10,0 Marvarak o'simligi(o'ti) – 10,0 Uchbarg (bargi) – 10,0 № 9. damlamadek tayyorlanadi. 1/3–1/4 stakandan ovqatdan 30 daqiqa oldin kuniga 3 marta ichiladi.</p>

YARA KASALLIKLARI

Yara kasalligi (YaK) - surunkali takrorlanuvchi kasallik bo'lib, o'zgaruvchan kasallikning qo'zish va remissiya davrlari bilan yuzaga keladi, uning asosiy ko'rinishi o'n ikki barmoqli ichak devorida nuqson (yara) shakllanishi hisoblanadi. Oshqozon yarasi kasalligining rivojlanishida hal qiluvchi etiologik rol mikroorganizmlarga beriladi.

Helicobacter pylori. Helicobacter pylorining oshqozon va o'n ikki barmoqli ichakning shilliq qavatiga salbiy ta'siri spektri juda xilma-xil bo'lib, u oddiy yallig'lanish bilan cheklanmaydi. Davolash bo'lmasa, shilliq qavatning chuqur qayta tuzilishi to'liq bo'lmagan ichak metaplaziyasi va displaziyasi shakllanishiga qadar kuzatiladi.

Oshqozon yarasining fitoterapiyasi keng qamrovli bo'lishi kerak. Eng samarali yaraga qarshi dorilar odatda bir nechta terapevtik ta'sirga ega. Ularda himoya shilimshiq ishlab chiqarishni rag'batlantirish va epiteliya differentsiatsiyasining regeneratsiya jarayonlarini oshirish bilan bog'liq mikroblarga qarshi, yallig'lanishga qarshi, gastroprotektiv xususiyatlar ustunlik qiladi. Kasallikning kuchayishi terapiyasining dastlabki bosqichida antatsid va qoplovchi xususiyatlarga ega bo'lgan gastroprotektorlarni qabul qilish yaxshiroqdir: igir o'simligi (rizom), gulxayri (ildiz), qizilqoncho'p (o't), jo'ka (gul urug'i), quritilgan o't (o't). Ularning faoliyati spazmolitik vositalar bilan qo'shilganda ortadi: yalpiz (o't), limon balzami (o't), sabzi (meva), shivit (mevalar) va boshqalar. Ovqat hazm qilish bezlari sekretsiyasi bo'yicha: aloe (o't), dalachoy (o't), lufo (o't), yertut (barg, meva), shoxtara (o't), qora qorag'at (barg) va boshqalar. To'plam nevroz va immunokorrektorlarni tuzatish uchun individual yo'naltirilgan vositalarni o'z ichiga oladi: asarun (ildiz), tog'jambil (o't). Ulardan foydalanish diskineziya va disbiozni bartaraf etadigan va hazm qilishni tiklaydigan o'simliklar bilan birgalikda relapsga qarshi kollektsiyada ham majburiydir.

Oshqozon yarasini davolashda ishlatiladigan dorivor o'simliklar

A. Regenerativ jarayonlarning faollashtiruvchilari:

1. Aloe, sharbat (farmatsevtik preparat): 1 choy qoshiqda kuniga 2-3 marta ovqatdan oldin. Aloe ekstrakti suyuqligi (farmatsevtik preparat): xuddi shu tarzda qo'llaniladi.

2. Osilgan qayin. Qayin sharbati kuniga 1-2 stakan. Damlama: 1 stakan suvga 3-4 g quruq kurtaklar yoki 6-8 g quruq yosh barglar, 15 daqiqa davomida qaynatiladi; 1- osh qoshiqdan 1/3 stakangacha ovqatdan oldin kuniga 3 marta ichiladi.

3. Dalachoy o'simligi: 1 stakan qaynoq suvga 2-3 osh qoshiq quruq maydalangan o'tlar, 2 soat damlash lozim, 1-2 osh qoshiqdan 1/3 stakangacha ovqatdan oldin kuniga 3 marta ichiladi.

4. Tirnoqqul o'simligi (Tirnoqqul): 1 stakan qaynoq suvga 10 g quruq gul o'simligi solinib, 1-2 soat qaynatiladi, 1 osh qoshiqdan kuniga 2-3 marta ichiladi.

5. Beda: 1 stakan qaynoq suvga 5 g quritilgan gullar (pushti) solinib, 30 daqiqa davomida bug'lanadi, 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta ichish lozim.

6. Qoqio't (Momaqaymoq) ildizlar va o'tlar: 6 g quruq ezilgan xom ashyo 1 stakan suv solinib, 10 daqiqa qaynatiladi, 1 osh qoshiqdan ovqatdan oldin kuniga 3 marta ichish lozim.

7. Dengiz itshumurt yog'i: ovqatdan oldin kuniga 3-4 marta 1 choy qoshiqdan ichish lozim.

8. Zupturum, zupturum sharbati (farmatsevtika preparati): 1 osh qoshiqdan ovqatdan 20 daqiqa oldin kuniga 3 marta ichiladi. Xuddi shu tarzda yangi sharbat ham ichiladi. Damlama: 1 stakan qaynoq suv uchun 10 g quruq maydalangan barglar 30 daqiqaga damlanadi. 1/3-1/2 stakandan, ovqatdan 20 daqiqa oldin kuniga 3-4 marta ichiladi.

9. Bo'yimodarin o'simligi: 1 stakan iliq suvga 15-20 g quruq maydalangan o'tlar 15 daqiqa davomida qaynatiladi, 1 soatga tindirilib, 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta ovqatdan oldin ichiladi.

B. Oshqozon shirasini kislotaliligini pasaytiruvchi o'simliklar:

1. Qizilqoncho'p: 1 stakan suvga 15 g quruq maydalangan o't solinib 15 daqiqa qaynatiladi, 1 soat tindiriladi; 1 osh qoshiqdan ovqatdan oldin kuniga 3-4 marta ichiladi.

2. Qo'ziqorin quritgichi: 2 stakan qaynoq suvda 20 g quruq maydalangan o'tlar yopiq idishda 5 daqiqa davomida qaynatiladi. 2 soat tindiriladi; ovqatdan oldin kuniga 2-3 marta 1/2 stakan ichiladi.

3. Chaga. Befungin (chaga ekstrakti, farmatsevtika preparati): 3 osh qoshiq

ekstraktini 150 ml suvda suyultiriladi; 1 osh qoshiqdan ovqatdan oldin kuniga 3 marta ichiladi. Damlama: chaganing 1 qismi (hajmi bo'yicha) harorati 50 ° C dan yuqori bo'lmagan qaynatilgan suvning 5 qismi, xuddi shunday suvda yana 2 kun tindiriladi, siqib oling, suvni asl hajmiga keltiriladi: 1/3 stakandan ovqatdan oldin kuniga 3 marta ichiladi.

4. Maymunjon: 2 osh qoshiq quruq ezilgan barglarga 1 stakan qaynoq suv solinadi, 20 daqiqa davomida damlanadi; ovqatdan oldin kuniga 3 marta 1/3 stakan ichiladi.

5. Na'matak. Har qanday shaklda yangi mevalar. Quruq mevalar (kofe maydalagichda maydalangan): 1 osh qoshiq 2 stakan qaynoq suvda 10 daqiqa qaynatiladi, 2-3 soatga tindiriladi, kuniga 3-4 marta 1/4-1/2 stakandan ichiladi.

7. Kartoshka - har qanday shaklda oziq-ovqat uchun (lekin qovurilgan emas). Yangi kartoshka sharbati: ovqatdan oldin kuniga 3 marta 1/3 stakan ichiladi, yaxshi og'riq qoldiruvchi ta'sirga ega.

8. Bog 'salati, chernika, shumurt - har qanday shaklda oziq-ovqat uchun.

C. Oshqozon va ichakning sekretor faoliyatini faollashtiradigan o'simliklar:

1. Tog'jambil: 1 stakan qaynoq suvda 2 choy qoshiq quruq to'g'ralgan o'tlar 20 daqiqaga tindiriladi; tushdan keyin issiq shaklda ovqatdan oldin kuniga 3-4 marta 1/2 stakandan.

2. Qora andiz o'simligi, ildizlar va rizomlar: 20 g quruq ezilgan xom ashyo 1 stakan sovuq suvda 30 daqiqa davomida suv hammomida qaynatiladi; ovqatdan oldin kuniga 3 marta 1 osh qoshiqdan ichiladi.

3. Yalpiz: 10 g quruq to'g'ralgan o'tlar 1/2 stakan qaynoq suvda 30 daqiqa davomida bug'lanadi, ovqatdan oldin kuniga 3 marta 1 osh qoshiqdan ichiladi.

4. Dastarbosh: 2 stakan qaynoq suvga 5 g quruq gullari 30-40 daqiqaga damlanib; kuniga 1-2 marta ovqatdan oldin 1 osh qoshiqdan ichiladi.

5. Shuvoq: damlamasi (farmatsevtik preparat): ovqatdan oldin kuniga 3 marta 15-20 tomchidan. Damlama: 1 osh qoshiq quruq to'g'ralgan o'tlar 2 stakan qaynoq

suvida 2-3 soatga tindirilib; 20 daqiqa ovqatdan oldin kuniga 3 marta 1/4 stakan ichiladi.

6. Qarag'ay: 1 stakan suvida 10 g quruq kurtaklar 15 daqiqa qaynatiladi, 1-2 osh qoshiqdan kuniga 3 marta ichiladi.

7. Dorixona moychechagi: 1 stakan qaynoq suvga bir qoshiq quruq gullari solinib, 30 daqiqa davomida bug'lanadi; 1 osh qoshiqdan ovqatdan oldin kuniga 3-4 marta ichiladi.

8. Uchbarg (trifol, suv shamrok): 2 choy qoshiq quruq maydalangan o'tlarni 1 stakan qaynoq suvga solib, 20 daqiqaga tindirilib, 1/4 stakandan kuniga 2-3 marta 20 daqiqa ovqatdan oldin ichiladi.

9. Bo'znoh (Qiziltasma): 1 stakan qaynoq suvida 20 g quruq maydalangan o't, 10-15 daqiqaga tindirilib damlanadi; 1 osh qoshiqdan kuniga 3-4 marta ichiladi.

10. Piyoz, g'alaba piyozi (flaska, yovvoyi sarimsoq), sarimsoq, maydanoz, selderey, rovoch. Har qanday shaklda iste'mol qilinadi.

11. Chingiz, oddoy bodrezak, krijovnik: har qanday shakldagi mevalar iste'mol qilinadi.

Yarani davolash uchun tavsiya etilgan o'simlik preparatlari oshqozonning sekretor faolligini faollashtirishi yoki aks ta'sir etishi mumkin.

Oshqozonning sekretor funksiyasini faollashtiruvchi uchun yig'malar

Damlama № 13

Lufu (o'ti) – 20,0

Yalpiz(b.) – 80,0

1 osh qoshiq aralashmadan damlama tayyorlanadi. Past kislotalilik va oshqozon yarasi bilan gastrit uchun ovqatdan 30 daqiqa oldin 1/2–2/3 davomida kuniga 3 marta ichiladi.

Damlama № 14

Igir o'simligi (ildizi) – 20,0

Uchbarg (bargi) – 20,0

Lufu (o'ti) – 20,0

Apelsin (po'stloq) – 20,0

Shuvoq o't(o'ti) – 20,0

1 osh qoshiqdan aralashmaning damlanmasi tayyorlaydi. Past kislotalilik va oshqozon yarasi bilan gastrit uchun ovqatdan 30 daqiqa oldin

	kuniga 3 marta 1/3-1/2 stakan ichiladi.
<p>Damlama № 15</p> <p>Oddiy arpabodiyon (mevalari) – 30,0 Moychechak (guli) – 30,0 Arg'uvon (guli) – 40,0 1 osh qoshiqdan damlanma tayyorlanadi. Oshqozon yarasi va o'n ikki barmoqli ichak kasalliklari uchun ovqatdan 30 daqiqa oldin 1/2–2/3 stakandan kuniga 3 marta ichiladi</p>	<p>Damlama № 16</p> <p>Zupturum o'simligi(bargi) – 20,0 Yalpiz(bargi) – 10,0 Dalachoy (o'ti) – 10,0 Moychechak (guli) – 10,0 Tirnoqgul o'simligi (guli) – 10,0 Qoqio't (momaqaymoq) (ildizi) – 10,0 Marvarak o'simligi (bargi) – 10,0 Botqoq igir o'simligi (ildizi) – 10,0 Uchbarg (bargi) – 10,0 1 osh qoshiqdan damlama tayyorlanadi. Oshqozon yarasi va o'n ikki barmoqli ichak kasalliklari uchun ovqatdan 30 daqiqa oldin 1/2 stakandan kuniga 3 marta ichiladi</p>

Oshqozon sekretsiya funksiyasini qisqartirish uchun damlamlar

<p>Damlama № 17</p> <p>Uchbarg (bargi) – 20,0 Oddiy arpabodiyon (mevalari) –20,0 Bo'yimadoron (o'ti) – 20,0 Yalpiz (bargi) – 20,0 Lufo (o'ti) – 20,0 1 osh qoshiqdan damlanma tayyorlanadi. Giperasid holatlarda ovqatdan 30 daqiqa oldin 1/4 stakandan kuniga 3-4 marta ichiladi.</p>	<p>Damlama № 18</p> <p>Dorivor gulxayri (ildizi) – 10,0 Chuchukmiya (ildizi) – 10,0 Almder (qo'shmevasi) – 10,0 Tirnoqgul o'simligi (qo'shguli) – 10,0 Bo'yimadoron (o'ti) – 10,0 Botqoq quritgichi (o'ti) – 10,0 Qora andiz o'simligi (ildizi) – 10,0 Tirnoqgul (ildizi) – 10,0 Moychechak (qo'shguli) – 10,0 Chernika (meva) – 10,0 1 osh qoshiqdan damlanma tayyorlanadi. Oshqozon yarasi kasalliklarida ovqatdan 30 daqiqa oldin 1/4 stakandan kuniga 3-4 marta ichiladi</p>
---	---

HOLESISTITLAR

Xoletsistit (XS) - o't pufagining yallig'lanishi. Xoletsistitning rivojlanishi uchun o't pufagida safroning turg'unligi hisoblanadi.

O't pufagida safro turg'unligini bartaraf etish muvaffaqiyatli terapiya uchun zaruriy shartdir. Afsuski, uni amalga oshirish ko'pincha shifokor nazorati ostida qoladi, chunki bemorlar dispepsiya va og'riqni yengillashtiradigan dori-darmonlarni mustaqil ravishda tanlaydilar. Shu bilan birga, kasallikning natijasi ko'p jihatdan xoleretik terapiyani to'g'ri tashkil etishga bog'liq.

Xoleretik ta'sirga ega bo'lgan dorivor o'simliklardan foydalanish kerak: igir o'simligi (rizom), qayin (kurtaklari, barglari), o'lmas o'simliklar (to'pgullar), volodushka (o't), qiziltasma (o't), lufo (o't), koriandr (mevalar), makkajo'xori (popugi), qariqiz (ildiz), dastarbosh (to'pgullar), shuvoq o't (o't), qora turp (ildiz sabzavot sharbati), oddiy chetan (mevalari), yerqalampir o'simligi (ildiz sharbati), olabuta (to'pgullar), o't, devpechak (meva), sachratqi o'simligi (o't, ildizlar).

Gidroxoleretik ta'sirga ega dorivor o'simliklar suv tufayli safro hajmini oshiradi: valeriana, mineral suvlar (Yessentuki 4, 17, Borjomi, Jermuk, Smirnov, Slavyansk va boshqalar).

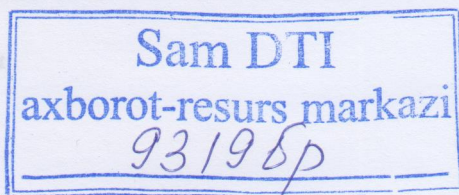
Xolekinetik ta'sirga ega o'simliklar o't pufagining ohangini oshiradi va o't yo'llari va oddi sfinkterini bo'shashtiradi: igir o'simligi (rizom), o'lmas o'simlik (gullar), brusnika (barglari), bo'tako'z (chekka gullari), uchbarg (barglar), qiziltasma (o't), tutun (o't), tog'jambil (o't), timoqgul (to'pgullar), koriandr (meva), archa bujiri (meva), qoqio't (momaqaymoq) (ildiz), cho'p, bo'yimadoron (o't), sachratqi o'simligi (ildiz), na'matak (meva, holosas), arpabodiyon (meva).

Xolespazmolitik ta'sirga ega dorivor o'simliklar o't pufagi va o't yo'llarining silliq mushaklarini bo'shashtiradi: arnika (gul damlamasi), asarun (rizom ildizi), qora andiz o'simligi (rizom ildizi), dalachoy (o't), yalpiz (barglari), timoqgul (to'pgullar), quritilgan mevalar (o't), mavrak o'simligi (barglari).

O'simlik preparatlarining yuqori samaradorligi biologik faol moddalar

majmuasiga bog'liq. Xoleretik xususiyatlarning flavonoidlar, efir moylari, qatronlar va boshqa moddalar mavjudligi bilan bog'liqligi ko'rsatilgan. Ushbu dorilarning ta'sir qilish mexanizmi, ko'rinishidan, murakkab va quyidagilar bilan bog'liq: 1) gepatotsitlarning sekretor funksiyasini bevosita faollashtirish; 2) safro va qon o'rtasidagi osmotik gradiyentning oshishi va suv va elektrolitlarning o't yo'llariga filtratsiyasining kuchayishi; 3) ingichka ichak shilliq qavatining retseptorlarini rag'batlantirish, bu ovqat hazm qilish tizimini tartibga solish tizimini faollashtirishga va safro hosil bo'lishini kuchaytirishga yordam beradi. Ko'rinishidan, magniy ionlariga boy dorivor o'simliklardan olingan ekstraktlar o'n ikki barmoqli ichak epitelial hujayralari tomonidan xoletsistokinin sekretiysini rag'batlantirishi mumkin. Bu ta'sir anika, qayin, o'lmas o't, it gul, arpabodiyon preparatlarining xolekinetik ta'siriga bog'liq bo'lishi mumkin. Xoletsistokinin ajralishining refleks kuchayishi achchiqbodiyon, qoqio't (momaqaymoq), bo'yimadoron va boshqalar tufayli yuzaga keladi. Archa, koriandr, tog'jambil va zira efir moylari bevosita ogohlantiruvchi ta'sirga ega. Xoletsitik ta'sirning turli mexanizmlariga ega o'simliklardan foydalanilganda juda aniq ta'sirga erishishga imkon beradi. Xoleretik ta'sirga qo'shimcha ravishda, ko'pchilik o'simliklar mikroblarga qarshi, yallig'lanishga qarshi va antigipoksik xususiyatlarga ega, ularning ba'zilar samarali gepatoprotektorlardir.

Damlama № 19	Damlama № 20
Yalpiz (bargi) – 20,0 Shuvoq o't(o'ti) – 20,0 Tirmoqgul (ildiz) – 20,0 Dalachoy (o'ti) – 30,0 qulmoq (meva) – 10,0 1 osh qoshiqdan damlanma tayyorlanadi. Xolisistit va xolangitlarda ovqatdan 30 daqiqa oldin 1/2 stakandan kuniga 3-4 marta ichiladi.	O'lmas o't (guli) – 20,0 Bo'yimadoron (o't.) – 20,0 Shuvoq o't (o't.) – 20,0 Oddiy arpabodiyon (meva.) – 20,0 Yalpiz (bargi) – 20,0 1 osh qoshiqdan damlanma tayyorlanadi. Gastrit va Xolisistitlarda ovqatdan 30 daqiqa oldin 1/4 stakandan kuniga 3 marta ichiladi

<p align="center">Damlama № 21</p> <p>Moychechak (meva) – 1,5 Uchbarg (bargi) – 1,0 Bo'znoch o'simligi (guli) – 1,5 Na'matak (meva.) – 2,0 Beshbarg (ildiz) – 3,0 Urug'dan damlama tayyorlanadi. Ovqatdan keyin 1-2 stakandan kuniga 3 marta ichiladi.</p>	<p align="center">Damlama № 22</p> <p>Zirk(barg.) – 20,0 Qayin (bargi.) – 20,0 Archa (mevasu.) – 20,0 Shuvoq o't (o'ti.) – 20,0 Bo'yimadoron (o'ti.) – 20,0 1 osh qoshiqdan damlama tayyorlanadi. Xolisistit va xolangitlarda ovqatdan 30 daqiqa oldin 1/2 stakandan kuniga 3-4 marta ichiladi.</p>
<p align="center">Damlama № 23</p> <p>Shuvoq o't (o'ti.) – 1,5 Moychechak(gullari) – 2,0 Oddiy choytut(o'ti) – 2,0 Botqoq Sushenisasi (o'tlari) – 2,0 Yalpiz (bargi.) – 1,5 Qora andiz o'simligi (ildizi.) – 2,0 Urug'idan damlama tayyorlanadi. Ovqatdan 15 daqiqa oldin 1 osh qoshiqdan kuniga 3marta ichiladi.</p>	<p align="center">Damlama № 24</p> <p>Bo'yimadoron (gullari) – 1,5 Zira(meva) – 2,0 Zupturum o'simligi(barg) – 2,0 Igir o'simligi (ildizi.) – 1,5 Makkajuxori (popugi) – 1,5 Jumrut (ildiz.) – 2,0 Urug'idan damlama tayyorlanadi. Ovqatdan 20 daqiqa oldin 1-2 qoshiqdan kuniga 3 marta ichiladi.</p>
<p align="center">Damlama № 25</p> <p>Dalachoy (o'ti.) – 25,0 Momaqaymoq (ildiz.) – 15,0 Zira(mevalari.) – 15,0 Uchbarg(o'ti.) – 15,0 Moychechak(guli) – 15,0 Lufo(o'ti.) – 15,0 1 osh qoshiqdan damlama tayyorlanadi. Xolisistit va xolangitlarda ovqatdan 30 daqiqa oldin 1/2 stakandan kuniga 3 marta ichiladi.</p>	

PANKREATITLAR

O'tkir pankreatit (OP) - oshqozon osti bezining (OB) yallig'lanishi-nekrotik shikastlanishi, u oshqozon osti bezining fermentativ avtolizi (o'z-o'zini hazm qilish)

natijasida rivojlanadi. Surunkali pankreatitda (SP) jarayon yallig'lanishli va distrofik bo'ladi.

O'simlik dori-darmonlari davolanish samaradorligini va uning xavfsizligini oshirishga imkon beradi. Quyidagi dorivor o'simliklardan olingan ekstraktlar regeneratsiyani rag'batlantiradi va pankreatitda yallig'lanishga qarshi ta'sirga ega: qayin (barglari), tirmoqgul (gullari), sariqquyruq (gullar), o'tloq (gullar), zig'ir (urug'lar), qizilmiya (ildiz), quritilgan lavlagi (o't), binafsha uch rangli (o't), otquloq (o't).

Ular mo'tadil yoki aniq antigipoksik ta'sir ko'rsatadi va oshqozon osti bezidagi kuchlanish energiya almashinuvini tuzatadi. Bu guruhdagi 2-3 ta o'simlikka aniq tinchlantiruvchi va antispazmolik ta'sir ko'rsatadigan dorivor o'simliklarni qo'shish tavsiya etiladi: asarun (rizom ildizi), arslonquyruq (o't), jo'ka (gullar), shingil (hammevalari), yalpiz (gullar) va boshqalar. Remissiya bosqichida o't yo'llari diskineziyasini, o't pufagining yallig'lanishini va disbakteriozni tuzatishni bartaraf etishga alohida e'tibor berilishi kerak.

Insulyar apparati yetishmovchiligi rivojlangan taqdirda, damlamaga aniq gipoglikemik ta'sir ko'rsatadigan o'simliklarni kiritish kerak, masalan, loviya (meva qobig'i), echki o'ti (o't), ko'k (barglar) va boshqalar o'tlar, qoqio't (momaqaymoq) (ildiz), chinor (barglari), uchbarg (o't) va boshqalar, chunki ular oshqozon osti bezi faollashtiruvchilari va oshqozon osti bezi fermentlarining ingibitorlari o'rtasidagi beqaror muvozanatni buzishi va shu bilan kuchayishiga olib kelishi mumkin.

Pankreatit uchun o'simlik dori-darmonlari terapevtik tadbirlar majmuasida yordamchi o'rin tutadi. Biroq, mohirona foydalanish asoratlarni oldini oladi va remissiyani sezilarli darajada uzaytiradi.

Quyidagi damlamalarni tavsiya etamiz:

Damlama № 26	Damlama № 27
Shuvoq o't (o'ti.) – 15,0	Bo'yimadoron (guli) – 15,0
Moychechak(guli) – 20,0	Zira (meva.) – 20,0

<p>Oddiy choytut(o'ti.) – 20,0 Botqoq sushenisasi (o'ti.) – 20,0 Yalpiz(bargi.) – 15,0 Qora andiz o'simligi (ildiz.) – 20,0 1 osh qoshiq yig'mani 1 stakan qaynoq suvda damlanadi. 1 osh qoshiqdan ovqatdan 15 daqiqa oldin kuniga 3 marta ichiladi. Qabziyatga moyil bo'lgan holda, yumshatuvchi ta'sirga ega o'simliklar qo'shiladi (shlak, ravn, kassiya va boshqalar).</p>	<p>Zupturum o'simligi (bargi.) – 20,0 Igir o'simligi (ildiz.) – 15,0 Makkajuhori (popugi) – 15,0 Jumrut (ildizi) – 20,0 № 26 damlamadek tayyorlanadi. 1-2 osh qoshiqdan ovqatdan 15-20 daqiqa oldin kuniga 3 marta ichiladi. Ich ketishga moyil bo'lgan taqdirda, biriktiruvchi xususiyatlarga ega o'simliklar damlamaga qo'shiladi.</p>
<p>Damlama № 28 Moychechak (guli) – 15,0 Uchbarg (bargi) – 10,0 Bo'znoch o'simligi (guli) – 15,0 Na'matak mayskiy (meva) – 20,0 Beshbarg(ildizi.) – 30,0 Damlama № 26 sifatida tayyorlanadi. 1-2 osh qoshiqdan ovqatdan keyin kuniga 3 marta ichiladi.</p>	<p>Damlama № 29 Qariqiz (ildiz.) – 10,0 Shuvoq o't(o'ti.) – 10,0 Qora andiz o'simligi(ildiz.) – 10,0 Moychechak(guli) – 10,0 Timoqgul (guli) – 10,0 Oddiy choytut(o'ti.) – 10,0 Botqoq sushenisa (o'ti.) – 10,0 Qirqbo'g'im(o'ti.) – 10,0 Chereda tryoxrazdel'naya (o'ti.) – 10,0 Marvarak o'simligi (o'ti.) – 10,0 1 osh qoshiqdan damlama tayyorlanad. Remissiyada surunkali pankreatitda 30 daqiqa ovqatdan oldin 1/3-1/2 stakandan kuniga 3 marta ichiladi.</p>

Ma'lumki, pankreatit ko'pincha ikkilamchi kasallik sifatida rivojlanadi. Uning rivojlanishining asosiy sababiga, xususan, xoletsistit yoki xolelitiyaz, kolit yoki oshqozon yarasi kasalligi mavjudligiga qarab, fitoterapiya ham farqlanadi.

DISBAKTERIOZ

Disbakterioz - bu odatda steril bo'lmagan bo'shliqlar va inson terisini to'ldiradigan mikroorganizmlarning tur tarkibining sifat va miqdoriy o'zgarishi. Eng

keng tarqalgan shakllardan biri ichak disbiyozidir.

O'simlik tibbiyoti patogen organizmlarga qarshi kurash usuli hisoblanadi. Dorivor o'simliklar asosan ichak eubiotiklari, ya'ni patogenlarni yo'q qiladi va saprofit florasini saqlaydi. Bu ularning antibiotiklar va sintetik mikroblarga qarshi vositalardan asosiy ustunligidir. Bundan tashqari, har bir o'simlikning biologik faol moddalari majmuasi disbioz uchun terapiyaning asosiy yo'nalishlarida bir qator qo'shimcha ta'sirlarni ta'minlashi mumkin. Patogen mikroblarga qarshi o'simlik vositalarga nisbatan chidamlilik rivojlanmaydi. Yetarli ta'sir kuchiga bir nechta o'simliklarning turli xil biologik faol moddalar bilan kombinatsiyasi orqali erishiladi va sanab o'tilgan mikroblarga qarshi komponentlarni kiritish orqali kuchaytirilishi mumkin. Mavjud o'simlik vositalarining xilma-xil arsenali mikroblarga qarshi terapiyani ancha uzoq vaqt davomida amalga oshirishga imkon beradi. Damlamada bir vaqtning o'zida mikroblarga qarshi, virusga qarshi, protezoylarga qarshi, fungitsid va antigelmint xususiyatlarga ega o'simliklardan foydalanishimiz mumkin.

O'simlik immunokorrektorlaridan foydalanish tavsiya etiladi: qichitqi o'ti (barg), melisa (o't), zupturum (barg), uch rangli binafsha (o't), ip (o't) va boshqalar.

Gipovitaminozni bartaraf etish uchun yangi meva, sabzavotlar, rezavorlar va ulardan sharbatlar, vitamin o'z ichiga olgan dorivor o'simliklar (brusnika, qichitqi o'tlar, malina, oddiy chetan, smorodina, ilk gullovchi o'simlik, na'matak va boshqalar) va faqat o'ta og'ir hollarda foydalanish afzaldir va vitaminlarning tabiiy manbalari to'liq yo'q bo'lganda, sintetik o'rmini bosuvchi moddalardan foydalanish joizdir.

Damlamada ich qotishining ustunligi bilan yumshatuvchi xususiyatlarga ega o'simliklar kiradi, qo'shimcha o'simlik moylarini buyuradi. Agar bemorlarda diareya moyilligi bo'lsa, krovoxlebki va tik g'ozpanja, olxa hammevalari yoki damlama va qaynatmalari bilan monoterapiya bilan ta'minlash mumkin. Ularni bolalarga ehtiyotkorlik bilan buyurish kerak, ich qotib qolishining oldini olish uchun miqdorini oshirmaslik kerak. Gilosning mevalari va ko'k (quruq), rezavorlar ildizlari, marvarak

o'simligi barglari va birlashtiruvchi xususiyatlarga ega boshqa turdagi xom ashyolardan foydalanishingiz mumkin.

<p>Damlama № 30</p> <p>Oddiy arpabodiyon (meva.) – 15,0</p> <p>Igir o'simligi (ild.) – 15,0 Tirmoqqul(ild.) – 20,0</p> <p>Yalpiz (b.) – 20,0</p> <p>Moychechak(guli) – 30,0</p> <p>1 osh qoshiqdan aralashmaning damlamasi tayyorlanadi. Ichak regulyatori sifatida ertalab va kechqurun 1/2 stakandan ichiladi.</p>	<p>Damlama № 31</p> <p>Chernika (mev.) – 25,0</p> <p>Beshbarg (ild.) – 12,5</p> <p>Bo'znoch o'simligi (gul.) – 12,5</p> <p>Marvarak o'simligi (bargi.) – 37,5 Zira (mevasi.) – 12,5</p> <p>1 osh qoshiqdan aralashmaning damlamasi tayyorlanadi. Ich ketishda ertalab va kechqurun 1/2 stakandan kuniga 3-4 marta 15-20 daqiqa ovqatdan oldin ichiladi.</p>
<p>Damlama № 32</p> <p>Igir o'simligi (ild.) – 15,0</p> <p>Tirmoqqul (ild.) – 15,0</p> <p>Gazandao't (b.) – 15,0</p> <p>Jumrut (ild) – 35,0</p> <p>Yalpiz(b.) – 20,0</p> <p>1 osh qoshiqdan aralashmaning damlamasi tayyorlaydi. Ichak regulyatori sifatida ertalab va kechqurun 1/2 stakandan ichiladi.</p>	<p>Damlama № 33</p> <p>Jumrut (ild) – 15,0</p> <p>Chuchukmiya (ild.) – 15,0</p> <p>Oddiy arpabodiyon (mev.) – 10,0</p> <p>Dorivor gulxayri (ild.) – 25,0</p> <p>Zaytun (urug') – 30,0</p> <p>1 osh qoshiqdan aralashmaning damlamasi tayyorlaydi. Ichak atoniyasi natijasida paydo bo'lgan ich qotishi uchun kuniga 2 marta 1/2 stakandan ichiladi.</p>
<p>Damlama № 34</p> <p>Jumrut (ild) – 60,0</p> <p>Oqzira (meva.) – 10,0</p>	<p>Damlama № 35</p> <p>Jumrut (ildiz) – 50,0</p> <p>Oqzira (mev.) – 10,0</p>

Oddiy arpabodiyon (meva.) – 10,0 Chuchukmiya (ild.) – 20,0 1 osh qoshiqdan aralashmaning damlanmasini tayyorlaydi. Ich qotishda ovqatdan keyin 1/4-1/3 stakandan 2-3 marta ichiladi.	Oddiy arpabodiyon (mev.) – 20,0 1 osh qoshiq aralashmadan damlamasi tayyorlanadi. Qabziyatda ovqatdan keyin 1 stakan ichiladi.
Damlama № 36 Jumrut (ild) – 50,0 Uchbarg (bargi.) – 20,0 Bo'yimadoron (o'ti.) – 20,0 Zira (meva.) – 10,0 1 osh qoshiqdan aralashmaning damlamasi tayyorlaydi. Kechasi 1/2-3/4 ich yurishtiruvchi sifatida ichiladi.	Damlama № 37 Jumrut (ildizi) – 50,0 Bo'yimadoron (o'ti.) – 15,0 Gazandao't (bargi.) – 35,0 № 36. Damlamadek tayyorlanib ichiladi.

Jadval. Ovqat hazm qilish tizimi kasalliklari uchun ishlatiladigan asosiy dorivor o'simliklar ro'yxati

O'simlikning nomi	Xom ashyo yig'ish vaqti (oy)	Ishlatish formasi	Biologik faol moddalar	Farmakologik xossalari	Foydalanish uchun ko'rsatmalar
Qafimiy aloy	I-XII	O't, sharbat	Antraglikozidlar, fitonsidlar, fermentlar, vitaminlar, efir moylari	Yallig'lanishga qarshi, antibakterial, yaralarni davolovchi, yumshatuvchi	Sekretor yetishmovchiligi bilan surunkali gastrit, oshqozon yarasi
Qayin	II-IV Y-YI	Kurtaklari, yosh barglari suyuqliklar, damlama	Efir moyi, flavonoidlar, saponinlar, smolali moddalar	Antimikrob, xoleretik	Xoletsistit, gepatit, kolit
Yovvoyi nordin	IX-X	Ildiz, qaynatmalar, ekstraktlar, damlama	Efir moyi, glikozidlar, organik kislotalar, alkaloidlar	Antispazmodik, xoleretik, sedativ	Oshqozon-ichak traktining o't yo'llari diskinеziyasi, ayniqsa gipеmotor turi
Uchbarg (trifol')	VI-VIII	Barglar, qaynatmalar, damlamalar	Achchiq glikozidlar, flavonoidlar va boshqalar.	Antispazmolik, xoleretik, sedativ. Oshqozon shirasining sekretsiyasini, oshqozon-ichak traktining peristaltikasini, o't pufagini rag'batlantiradi.	Sekretor etishmovchiligi bilan gastrit, ichak va o't pufagi diskinеziyasi yetarli darajada bo'shatilmaydi.

Tomirdori (zmevnik)	IX-X	Ildiz, qaynatmalar, ekstraktlar	Taninlar, flavonoidlar, katexinlar, gallik va ellagik kislotalar	Birlashtiruvchi, dezinfektsiyalovchi, tinchlantiruvchi, gemostatik	Kolit va ichak diskineziyasi, tez bo'shatish, oshqozon yarasi, yarali kolit, gemorroy, qon ketish
Gorech perechniy	VII-VIII	O'tlar, damlamalar	Flavonoidlar, K vitamini, poligiperin, taninlar	Gemostatik, qon tomir o'tkazuvchanligini pasaytiradi	Gemorroydan qon ketish, kapillyar qon ketish, kichik oshqozon-ichakdan qon ketish, gemorroy
Ingliz eman	IY-Y	Ildiz, qaynatmalar	Taninlar, flavonoidlar	Yallig'lanishga qarshi, biriktiruvchi	Kolit, enterit, tezlashtirilgan vosita qobiliyatlari bilan diskineziya
Tog'jambil	VII-IX	O'tlar, damlamalar	Efir moyi, fenollar, taninlar	Dezinfektsiyalovchi, antispazmolitik, oshqozon-ichak traktining sekretsiyasini va harakatini o'ttacha darajada rag'batlantiradi.	Gastrit, kolit, ichak diskinezi, ishtahani oshirish uchun
Tog'jumrut	VIII-IX	Mevalar, qaynatmalar	Anratsen hosilalari, flavonoidlar, qandlar	Ichak motorikasini kuchaytirish, yengil yumshatuvchi	Surunkali kolit va diskineziya, ichak harakatining yetarli emasligi
Dalachoy	VII-VIII	O'tlar, damlamalar	Anratsen hosilalari, taninlar, karotin, flavonoidlar	Antispazmolitik, yallig'lanishga qarshi, mikroblarga qarshi, biriktiruvchi	Oshqozon-ichak traktining katarasi, xoletsisit
Gazanda o't	VI-IX	Barglar, qaynatmalar	Vitaminlar, karotinoidlar, xlorofill, fitonsidlar, temir	Yallig'lanishga qarshi, xoleretik, eritropozni rag'batlantiradi, gemostatik	Gipoxrom gastroenterogen anemiya, qon ketish, oshqozon yarasi bilan
Burnet dorivor	VIII-IX	Ildiz, damlamalar	Taninlar, saponinlar, gallik va ellagik kislotalar	Yallig'lanishga qarshi, biriktiruvchi, gemostatik	Tezlashtirilgan harakatchan kolit, shu jumladan yarali kolit, enterit, gastrit, oshqozon yarasi
Jumrut	III-V	Ildiz, qaynatmalar, ekstraktlar	Anratsen hosilalari (antro- va tanoglikozidlar), xrizofan kislolasi, saponinlar	Yo'g'on ichakning harakatchanligini kuchaytirish, yumshatuvchi	Kolit, yo'g'on ichak diskineziyalari yetarli darajada bo'shatilmaydi
Makkajo'xori	VII-VIII	Stigmali ustunlar, qaynatmalar	Qatronlar, efir moylari, vitaminlar, karotinoidlar	O't haydovchi	Xoletsisit, safro diskineziyasi, gepatit, jigar sirrozi
Chakanda o'simligi	VIII-IX	Mevalar, sharbat, qaynatmalar, yog'	Achechiq glikozidlar, triterpenlar, sterollar, smolali moddalar	Bakteritsid, yallig'lanishga qarshi	Oshqozon yarasi, eroziv gastrit, ezofagit
Momaqaymoq	V, IX-X	Ildiz, o't, qaynatmalar	Taninlar, erkin gallik kislota	Ovqat hazm qilish bezlari sekretsiyasining kuchayishi, zaif yumshatuvchi ta'sir	Gastrit, duodenit, xoletsisit va diskineziyalilar bo'shatishning yetarli emasligi.

Almder	IX-II	Hosildorlik. Qaynatmalar	Efir moyi, flavonoidlar	Birlashtiruvchi, dezinfektsiyalovchi, yallig'lanishga qarshi, gemostatik	Kolit, enterit, tezlashtirilgan harakatchanlik bilan ichak dispepsiyasi, giperkinetik ichak diskineziyasi
Dastarbosh	VII-IX	Gullar,qayqatmalar	Mukus, pektin, flavonoidlar, karotin, K va C vitaminlari, taninlar	Antigelmintik, o't haydovchi	Gijjalar invazyalari (yumaloq qurtlar, pinwormlar), xoletsisit, gepatit
Zupturum	V-IX	Barglar. Qaynatmalar, yangi sharbatlar	Yog', taninlar	Yallig'lanishga qarshi, bakteriostatik, yarialarni davolovchi, gemostatik balg'am ko'chiruvchi	Oshqozon yarasi. o'n ikki barmoqli ichak yarasi, normal sekretsiyali gastrit, yariali kolit
Kungaboqar	VIII-IX	Mevalar, marginal gullar. Yog', qaynatmalar	Efir moyi, qatronlar, pektin moddalarini, organik kislotalar, shakar	O't haydovchi, oshqozon-ichak trakti faoliyatini tartibga soladi	Xoletsisit, kolit, yariali kolit
Shuvoq o'ti	VI-IX	O't. Qaynatmalar damlamalar	Efir moyi, laktanlar, flavonoidlar	Ovqat hazm qilish traktining bezlarini rag'batlantirish, fitonsid ta'siri	Ovqat hazm qilish tizimi kasalliklarida ishtahani, ovqat hazm qilish jarayonlarini yaxshilash uchun
Ko'k siyanoz	IX-X	Ildizlar. Qaynatmalar	Saponinlar, efir moylari, organik kislotalar	Sedativ, og'riq qoldiruvchi, balg'am ko'chiruvchi	Bronxit bilan birga keladigan oshqozon yarasi
Qo'ziqorin quritgichi	VII-VIII	O't. Qaynatmalar	flavonoidlar, karotin, taninlar	Antibakterial, yallig'lanishga qarshi yarani davolash, gipotenziv	Oshqozon yarasi va o'n ikki barmoqli ichak yarasi, gastroenterologik kasalliklar kombinatsiyasi gipertoniya bilan
Zira	VII-VIII	Meva. Qaynatmalar	Efir yog'i, yog'li yog', flavonoidlar	Oshqozon-ichak traktining peristaltikasi va sekretor faolligi kuchayishi, safro sekretsiyasining kuchayishi.	Sekretor yetishmovchiligi bilan gastrit, ichak diskineziyasining yetarli darajada bo'shatilmagan kolit, meteorizm va ichak dispepsiyasi.
Bo'yimadoron	VII-VIII	O'tlar, gullar. Qaynatmalar	Efir moyi, alkaloid betakidin, organik kislotalar, vitaminlar, achchiq	Ishtahani yaxshilaydi, ovqat hazm qiladi, safro sekretsiyasini oshiradi, gemostatik, antispazmolitik.	Ezofagit, gastrit, oshqozon yarasi, kolit, gemorroiy, xoletsisit, o't yo'llari

Sachratqi o'simligi	VIII-X	Ildiz. Qaynatmalar	Achchiq glikozidlar, chikorin, inulin, xolin, flavonoidlar	Safro ishlab chiqarishning ko'payishi, safro sekretsiyasi kamroq	diskineziyasi Xolelitsistit, o't tosh kasalligi, gepatit, biljar siroz
Shumurut	VIII-IX	Meva. Qaynatmalar	Taninlar, organik kislotalar, flavonoidlar, shakar, S vitamini	Yallig'lanishga qarshi, biriktiruvchi	Kolit, peristaltikaning kuchayishi bilan ichak dispepsiyasi
Chernika	VII-VIII	Meva. Qaynatmalar	Taninlar, flavonoidlar, organik kislotalar, karotinlar, vitaminlar	Yallig'lanishga qarshi, biriktiruvchi	Kolit, enterokolit, diareya bilan birga ichak dispepsiyasi
Na'matak (may atirguli)	VIII-IX	Ildiz. Qaynatmalar	Vitaminlar, karotinlar, pektin va taninlar, shakar, organik kislotalar	Ferment tizimlarini faollashtiradi, immunologik reaktivlik, yallig'lanishga qarshi, xoleretik	Oshqozon yarasi, xolelitsistit, gepatit, jigar sirrozi, kolit, enterit
Qo'ziquloq (otquloq)	VIII-IX	Ildiz. Qaynatmalar	Antraglikozidlar, taninlar, organik temir birikmalari	Kichik dozalarda biriktiruvchi, yallig'lanishga qarshi, katta dozalarda yumshatuvchi	Kolit, enterit, ichak dispepsiyasi, oksalaturiya bilan buyrak kasalligi uchun ko'rsatilmagan

NAZORAT SAVOLLARI:

1. Gastroenterologiyada qo'llaniladigan dorivor o'simliklar qanday farmakologik harakatlarga ega bo'lishi kerak?
2. O'tkir va surunkali ezofagitlarni davolashda dorivor o'simliklar qanday farmakologik ta'sir bilan qo'llaniladi?
3. Surunkali gastrit va oshqozon yarasi kasalliklarida dorivor o'simliklarda qanday tamoyillarga amal qilish kerak?
4. Xoleretik preparatni tanlashda qanday klinik belgilar yetakchilik qiladi?
5. Ovqat hazm qilish tizimi kasalliklari bilan og'rigan bemorlarda gipovitaminoz belgilarini bartaraf etish uchun qanday dorilarni qo'llash kerak?

Test topshiriqlari: (Test topshiriqlariga javob berishda bitta va bir nechta to'g'ri variantlar mavjud)

1. Surunkali gastrit B diagnostikasi bilan 48 yoshli bemorning kuchayishi fazasida quyidagilardan foydalanish tavsiya etiladi:

- A) Dorivor gulxayri
- B) shuvoq o'ti
- D) syuq holda asalari yelimi
- E) Botqoq sushenisasi
- F) Igir o'simligi

2. Ovqat hazm qilish tizimi patologiyasi bilan kasallangan bemorga quyidagi damlama buyurildi: oddiy zirk mevalari, qayin barglari, oddiy archa mevalari, shuvoq o'ti, Bo'yimadoron o'ti. Ushbu damlama quyidagi farmakologik ta'sirga ega:

3. Bemor 23 yoshda: O't pufagi va o't yo'llarining diskineziyasi, Oddi sfinkterining gipertonikligi, gipotenziya va o't pufagining gipokineziyasi tashxisi bilan bemorga davo tayinlanishi kerak:

- A) dalachoy
- B) zirk
- D) zira

E) uchbarg

F) yovvoyi nordin

4. O'n ikki barmoqli ichak yarasi bilan og'rig'an 30 yoshli bemorga remissiya bosqichida doimiy ich qotish bilan o'simlik dorivor o'simliklardan tashqari barcha o'simliklar tavsiaya etilishi mumkin:

A) Dorivor gulxayri

B) Chuchukmiya

D) Olxa

E) Tirmoqgul o'simligi

F) yerchoy

5. Bemor 48 yosh, tashxisi: remissiyadagi surunkali toshsiz xoletsistit, ikkilamchi pankreatit, tashqi sekretiya funksiyasining o'rtacha darajada buzilishi bilan kechadigan yashirin turi. Kasallik kursi tez-tez kuchaygan xoletsistit bilan tavsiflanadi. Klinik ko'rinishda o'ng qovurg'a yoyi ostida zerikarli og'riqlar bilan bir qatorda o'ng qovurg'ada va epigastral sox ada lokalizatsiya qilingan o'ng o'mrov va o'ng qo'lning orqa qismiga beradigan paroksizmal kuchli og'riqlar qayd etilgan. Yog'li, qizarib pishgan va achchiq ovqatlar, tuxum sarig'i, dudlangan go'sht, spirtli ichimliklarni iste'mol qilgandan keyin og'riq kuchayadi. Ushbu kasallikning kuchayishini oldini olish uchun ishlatiladigan dorivor o'simliklar quyidagi farmakologik ta'sirga ega bo'lishi kerak:

A) yallig'lanishga qarshi

B) og'riq qoldiruvchi

D) xolekinetik

E) tinchlantiruvchi

F) barcha belgilangan effektlar

6. Surunkali atrofik gastritni davolash uchun quyidagi damlamadan foydalanish mumkin:

A) shuvoq o'ti, Bo'yimadoron;

B) shuvoq o'ti, Bo'yimadoron, momaqaymoq;

D) shuvoq o'ti, Igir o'simligi, uchbarg, zira;

E) Zupturum o'simligi, Yalpiz, Dalachoy, Moychechak, Tirmoqgul o'simligi;

F) barcha turdagi ushbu damlamalar

7. 40 yoshli bemorda diareya bilan kechadigan ajratilmagan surunkali kolit tashxisi qo'yilgan. Davolash uchun siz quyidagi dorivor damlamani tanlashingiz kerak:

A) jumrut, uchbarg, Bo'yimadoron;

B) Igir o'simligi, Yovvoyi nordin, Gazandao't, Jumrut, Yalpiz; Zira;

D) Marvarak o'simligi, Chernika, Erchoy, Bo'znoch o'simligi, Zira;

E) Arpabodiyon, Igir o'simligi, Yovvoyi nordin, Yalpiz, Moychechak;

F) Yuqoridagi damlamaning hech biri

8. O'simliklarning ko'rsatilgan farmakologik ta'sirlarga muvofiqligini aniqlang:

O'simliklar:

ta'siri:

A) jen'shen, odamgiyoh

1) yumshatuvchi

B) Chernika

2) tinchlantiruvchi

D) Yovvoyi nordin

3) tonik

E) Moychechak

4) spazmolitik

F) Rovocho

5) mahkamlovchi

9. Asosan xoleretik ta'sirga ega dorivor o'simliklarning xom ashyosini ko'rsating:

A) qayin barglari va kurtaklari

B) qiziltasma o'simligi

D) tog'jambil o'ti

E) brusnika barglari

F) bo'tako'z guli

10. Bir vaqtda xoleretik, xolekinetik va xolespazmolitik ta'sir ko'rsatadigan o'simliklarni ko'rsating:

A) Qoqio't (momaqaymoq)

B) Jag'-jag'

D) Zirk

E) Bo'yimadoron

F) Timoqqul

B) shuvot o'li, Bo'yimadoron, momqaymoq

D) shuvot o'li, igit o'simligi, uchbarq, xira

E) Ziqqun o'simligi, Yalpiz, Dabchoy, Mo'ychochak, Timoqqul o'simligi

F) barcha turdagi ashan damlanmagan

7. 40 yoshli homonda diareya bilan kechadigan gipertermiya surunkali kollit tanzisi

qo'yilgan. Davolash uchun siz quyidagi dorivor damlaman tanlaningiz kerak:

A) jannat, uchbarq, Bo'yimadoron;

B) igit o'simligi, Yovvoyi norin, Gazandor, jannat, Yalpiz, Xira;

D) Marvak o'simligi, Chirchoy, Bo'xoch o'simligi, Xira;

E) Aqabodiyon, igit o'simligi, Yovvoyi norin, Yalpiz, Mo'ychochak;

F) Yovvoyi damlanmagan hech biri

8. O'simliklarning ko'rsatilgan farmakologik ta'siriga muvofiq ravonlikni aniqlang:

O'simliklarning farmakologik ta'sirini aniqlang: 1) qizil qanday, 2) qizil qanday, 3) qizil qanday, 4) qizil qanday, 5) qizil qanday

A) 1) qizil qanday, 2) qizil qanday, 3) qizil qanday, 4) qizil qanday, 5) qizil qanday

B) 1) qizil qanday, 2) qizil qanday, 3) qizil qanday, 4) qizil qanday, 5) qizil qanday

D) Yovvoyi norin 1) qizil qanday, 2) qizil qanday, 3) qizil qanday, 4) qizil qanday, 5) qizil qanday

E) Mo'ychochak 1) qizil qanday, 2) qizil qanday, 3) qizil qanday, 4) qizil qanday, 5) qizil qanday

F) Rovoch 1) qizil qanday, 2) qizil qanday, 3) qizil qanday, 4) qizil qanday, 5) qizil qanday

9. Asoan xolesterik ta'sirga ega dorivor o'simliklarning xom surivorini ko'rsating:

A) payin barglari va kuraklari

B) qizil qanday o'simligi

D) tog' jambli o'ni

E) barcha barglari

F) bo' tayo'z gulli

10. Bu aytda xolesterik, xolesterik, xolesterik va xolesterinolik ta'sir ko'rsatadigan

o'simliklarning ko'rsatilgan farmakologik ta'sirini aniqlang: 1) qizil qanday, 2) qizil qanday, 3) qizil qanday, 4) qizil qanday, 5) qizil qanday

A) Qo'qo'z (momqaymoq)

B) jag'-jag'

ADABIYOTLAR

1. Korsun, V. F. Lekarstvennie rasteniya v gastroenterologii / V. F. Korsun, K. A. Pupikina, Ye. V. Korsun. – M., 2008. – 464 s.
2. Korsun, V. F. Sovremennye problemi fitoterapii i travnichestva / V.F. Korsun; pod red. V.F. Korsuna // Materiali 5-go Mejdunarodnogo s'ezda fitoterapevtov i travnikov. – M.: Russkie, 2019. – 428 s.
3. Korsun, V. F. Ensiklopedicheskiy slovar' fitoterapevta / V. F. Korsun, Ye. V. Korsun, M. A. Malishko. – M., 2017. – 794 s.
4. Lekarstvennie rasteniya i bolezni pecheni / V. F. Korsun [i dr.]. – M., Meyler, 2017. – 320 s.
5. Prakticheskaya fitoterapiya: polnaya ensiklopediya / T. A. Vinogradova [i dr.]; pod red. B. N. Gajyova. – M.: OLMA-PRESS, SPb.: Izdatel'skiy dom Neva, Valeri SPD, 1998. – 640 s.
6. Skvorsov, V. V. Klinicheskaya gastroenterologiya. Kratkiy kurs / V. V. Skvorsov, A. V. Tumarenko. – SPb.: SpesMed, 2015. – 183 s.
7. Turishev, S. N. Sovremennaya fitoterapiya / S. N. Turishev. – M.: GEOTAR-Media. – M., 2007. – 448 s.
8. Fitoterapiya: metodicheskie rekomendatsii MZ RF 2000/63 / A. A. Karpeev [i dr.]; pod red. A. A. Karpeeva, T. A. Kiselyovoy. – M.: Izd-vo FNKES TMDL Roszdava, 2006. – S. 9–42.
9. Fitoterapiya semeynogo vracha / V. F. Korsun [i dr.]. – M., 2014. – 469 s.
10. Xenderson, Dj. M. Patofiziologiya organov pishhevareniya / Dj. M. Xenderson; pod red. V. Yu. Golfeevskogo. – M.: Binom, 2019. – 279 s.
11. Sharov, I. A. Vnutrennie bolezni. Zabolevaniya jeludochno-kishechnogo trakta: uchebnoe posobie / I. A. Sharov. – Infra-M., 2019. – 157 s.

Босишга рухсат берилди. 20.01.2022й. Қоғоз бичими 62/84 1/16.
Босма тобоғи 2. Адади 100 нусха. буютма № 1
“Timofeyeva S.S.” ЯТТда чоп қилинди.
Самарқанд ш. А.Жомий кўчаси 72 уй.